

ОСОБЛИВОСТІ ҐЕНДЕРНОЇ СТРУКТУРИ ДИТЯЧОГО КІННОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ

Тернопільський національний педагогічний університет ім.
В. Гнатюка

Annotation. *In the article, the gender structure of equestrian sports among children in Ukraine is investigated. The number of boys and girls participating in competitions in Olympic equestrian disciplines (dressage and showjumping) is analyzed. The features of the gender structure of athletes are identified depending on the discipline of equestrian sports.*

Keywords: *equestrian sport, boys, girls, show jumping, dressage.*

Актуальність теми дослідження (постановка проблеми). До початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України у 2022 р. у нашій країні діти активно залучалися до занять верховою їздою і кінним спортом. Про це свідчать зростання кількості учасників спеціальних дитячих змагань з кінного спорту, а також розширення географії їх проведення [2].

Кінний спорт – єдиний вид олімпійського спорту, в якому чоловіки та жінки змагаються на рівних [6; 7; 11]. Серед дітей-вершників також відсутня сегрегація за статтю (дівчата і хлопці змагаються в однакових умовах на одних змаганнях) [3]. Гендерна рівність, досягнута у кінному спорті, схвалюється і активно підтримується Міжнародним олімпійським комітетом (МОК), оскільки це відповідає його політиці у напрямку досягнення ґендерного паритету на Олімпійських іграх [12].

Водночас, дослідження науковців свідчать про певні особливості в гендерній структурі кінного спорту, зокрема серед вершників різних дисциплін кінного спорту, а також серед учасників змагань різного рівня [6; 8-10; 13].

Окрім питання ґендерної рівності, одним з пріоритетних напрямків діяльності МОК на шляху розвитку Олімпійських ігор є залучення молоді до занять олімпійськими видами спорту [14]. Оскільки кінний спорт не є популярним в Україні [1], тому для

його розвитку в нашій країні також важливим є активне залучення молоді та дітей до занять верховою їздою.

Таким чином, враховуючи ґендерну рівність кінного спорту, стає важливим дослідження особливостей ґендерної структури дитячого кінного спорту в Україні з метою збалансованого залучення дівчат та хлопців до занять верховою їздою. Проте на сьогодні відсутні наукові праці, які були б спрямовані на дослідження цього питання, що зумовило актуальність та мету нашого дослідження.

Мета дослідження – дослідити ґендерну структуру дитячого кінного спорту в Україні і визначити її особливості для таких олімпійських дисциплін, як виїздка і конкур.

Методи дослідження – аналіз наукової літератури і Інтернет-ресурсів; аналіз документів (результатів спеціальних дитячих змагань); порівняння; методи математичної статистики, синтез та узагальнення.

Результати дослідження. Термін «кінний спорт» окреслює широке коло спортивних дисциплін, які пов'язані із взаємодією людини і коня [7]. Водночас на сьогодні в українській літературі немає визначення поняття «дитячий кінний спорт». Враховуючи чинне законодавство України [4], у нашому дослідженні під цим терміном матиметься на увазі напрям спорту, який забезпечує ознайомлення дітей з дисциплінами кінного спорту (в даній статі – виїздкою і конкуром) та виявлення їх здібностей до подальших занять ними.

На основі аналізу правил змагань з кінного спорту [3], в Україні кінно-спортивні заходи, які передбачають участь в них дітей-вершників, можна поділити на:

- національні кінні змагання для усіх вікових категорій вершників – змагання з різних видів кінного спорту, програма яких передбачає участь дітей-вершників (віком 12-14 років) в певних маршрутах і тестах;
- окремі кінні змагання для дітей-вершників – спеціальні дитячі змагання з кінного спорту, особливістю яких є те, що в них беруть участь лише діти, а також до участі в них в них допускають вершників з 2-6 років.

У ході дослідження нами були проаналізовані результати спеціальних дитячих змагань, оскільки вони передбачали участь дітей-вершників ширшого вікового діапазону.

Одним з всеукраїнських проєктів, який з 2019 року активно залучав дітей до занять верховою їздою і кінним спортом, є «Олімпійський StartUp». До повномасштабного вторгнення РФ на територію України в рамках цієї програми щорічно проводилися серії спеціальних дитячих змагань для вершників віком від 4-х років, зокрема протягом 2021 року відбулося 19 кінно-спортивних заходів, в яких взяли участь вершники з 38 кінних клубів України. Результати цих змагань зараховувалися в загальний рейтинг програми, згідно з яким відзначалися найкращі вершники та тренери [2].

У дослідженні нами був проаналізований Рейтинг вершників проєкту «Олімпійський StartUP» за 2021 рік [5]. Цей документ включає 9 категорій змагань, які за складністю і спеціалізацією поділяються на тести початкового рівня – 2 кат., виїздка – 3 кат., конкур – 4 кат. Загальна кількість вершників, які увійшли до Рейтингу становила 423 дитини, з них дівчат – 370 дит. (87,5%), хлопців – 53 дит. (12,5%). Таким чином, розподіл вершників за статтю у цих змаганнях, свідчить про переважання частки осіб жіночої статті над часткою чоловіків, що відповідає загальним тенденціям у кінному спорті як на міжнародному, так і на національному рівнях різних країн [6; 9; 13].

Як показало проведене нами дослідження (табл.1), на початковому рівні частка хлопців складає 21,1%, дівчат – 78,9%, що пов'язано з тим, що у кінному спорті вершники починають вчитися їздити верхи з раннього віку, проте спеціалізацію отримують близько 16 років [8; 9].

Таблиця 1

Гендерна структура спеціальних дитячих змагань
«Олімпійський StartUp»
за рівнем складності програми (2021 р.)

Категорія	Хлопці	Дівчата	Кількість Учасників
<i>Початковий рівень</i>			
ВВВ. Тест "З ведучим"	27,7%	72,3%	94
ВВ Тест "Під диктовку"	9,6%	90,4%	53
Разом за категорією «Початковий рівень»	21,1%	78,9%	147
<i>Виїздка</i>			
В1-D. Тести RE-8, AF elementary A/B, Special B	2,5%	97,5%	79
В2-D. Тести AF-1, RA-1, H-1	3,8%	96,2%	26
S1-D. Тести AF-3, L-6	100%	0	12
Разом за категорією «Виїздка»	2,56%	97,4%	117
<i>Конкур</i>			
ВВ-J. Маршрути жердини, хрестовини	16,2%	83,8%	74
В1-J. Маршрути 50 см, 60 см, 70 см	10,6%	89,4%	47
В2-J. Маршрути 80 см, 90 см	3,1%	96,9%	32
S1-J. Маршрут 100 см	16,7%	83,3%	6
Разом за категорією «Конкур»	11,9%	88,1%	159

У тестах з виїздки частка представників чоловічої статті є найменшою – 2,56%, натомість у конкурі цей показник є вищим і становить 11,9%, що є характерним для гендерної структури олімпійських дисциплін кінного спорту серед дорослих вершників [7; 9]. При цьому частка чоловіків серед учасників Олімпійських ігор у виїздки та конкурі були 16,9% і 38,7% відповідно (станом на 1 вересня 2019 р.) [13].

Закордонні науковці зазначають, що гендерна структура дорослих учасників кінних змагань залежить не лише від дисципліни кінного спорту, але й від рівня складності програми: частка осіб чоловічої статті збільшується із зростанням складності й рівня змагань [6; 9; 10]. Проте серед дітей такої закономірності нами виявлено не було. Імовірно це може бути

пов'язано з різними мотивами до занять верховою їздою й досягненням результатів у кінному спорті залежно не лише від ґендеру вершника, на що вказують деякі закордонні науковці [6; 10], а також від його віку. Причини відсутності такої закономірності в дітей потребують подальшого вивчення у майбутніх дослідженнях.

Висновок. Для ґендерної структури дитячого кінного спорту в Україні характерним є загальне домінування осіб жіночої статі серед дітей-вершників незалежно від складності змагань. Частка дівчат у змаганнях з виїздки є найбільшою, у конкурі - дещо меншою. Водночас в обох цих дисциплінах кінного спорту хлопців суттєво менше ніж дівчат. Також частка хлопців у конкурі є значно меншою за частку чоловіків серед дорослих вершників, які виступають на міжнародному рівні.

Список літератури.

1. Басараб А. Фактори популярності кінно-спортивних змагань в Україні. Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XV Міжнародної конференції молодих вчених, 29 червня 2023 року [Електронний ресурс]. К., 2023. С. 13-14. URL: https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez_molod_hvi_zhovt-lyst_23_7_1.pdf (дата звернення: 30.12.2023).

2. Гуменюк С. В., Басараб А. К. Особливості спеціальних дитячих змагань з кінного спорту в Україні. Інноваційні підходи до процесу спортивного тренування: матеріали регіонального науково-практичного семінару. Тернопіль: ТАЙП, 2023. С. 67-73. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/31420> (дата звернення: 30.12.2023).

3. Правила спортивних змагань з кінного спорту (виїздка, подолання перешкод, триборство). Перше видання. Київ, 2021. 137 с. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmaganiya/2021/equestrian-sports.pdf (дата звернення: 29.12.2023).

4. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 29 січня 1994 р. №3809-XII//База даних «Законодавство України»// ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 02.01.2024).

5. Рейтинг «Олімпійський StartUP» URL: https://t.me/s/equestrian_ua?q=%D1%80%D0%B5%D0%B9%D

1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3&before=1325 (дата звернення: 05.01.2024).

6. Adelman, M. Knijnik, J. Gender and equestrian sport. URL: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/22334/1/115.pdf> (дата звернення: 06.01.2024).

7. Dashper K. "Dressage Is Full of Queens!" Masculinity, Sexuality and Equestrian Sport. URL: <https://doi.org/10.1177/0038038512437898> (дата звернення: 07.01.2024).

8. de Haan, D. M. A Review of the Appropriateness of Existing Micro-and Meso-level Models of Athlete Development within Equestrian Sport. DOI: <https://doi.org/10.13189/saj.2017.050101> (дата звернення: 06.01.2024).

9. Dumbell, L., Johnson, J. L., de Haan, D. Demographic Profiling of elite dressage riders. DOI: 10.18848/2152-7857/CGP/v01i03/54021 (дата звернення: 06.01.2024).

10. Favero, L., Krasowska, E., & Jammaers, E. " The gendered subtext in show jumping. URL: https://dial.uclouvain.be/downloader/downloader.php?pid=thesis%3A31458&datastream=PDF_05&cover=cover-mem (дата звернення: 07.01.2024).

11. FEI 100 Years: Females at the Fore. URL: <https://www.fei.org/stories/100-years/fei-100-years-females-fore> (дата звернення: 26.12.2023).

12. IOC Statement on gender equality in the Olympic Movement. URL: <https://olympics.com/ioc/news/ioc-statement-on-gender-equality-in-the-olympic-movement> (дата звернення: 04.01.2024).

13. Kenneth J. Braddick. Is Equestrian Gender Equality Upset by Female Domination in Only Olympic Head-to-Head Sports? URL: <https://dressage-news.com/2019/09/02/is-equestrian-gender-equality-upset-by-female-domination-in-only-olympic-head-to-head-sports/> (дата звернення: 04.01.2024).

14. Youth engagement and mobilisation at the core as Dakar 2026 plans continue to progress URL: <https://olympics.com/ioc/news/youth-engagement-and-mobilisation-at-the-core-as-dakar-2026-plans-continue-to-progress> (дата звернення: 05.01.2024).